

دَرَنگُونو پِیوندونَه

Ketabton.com

ج

دَ هغه رنڀا پڻه نوم چي دَ تڱي ، استحصال ، محرومي ،
بدمرغي او بدرانگي توري شيپي ته ڪله ور پڻه سر ڪري

دَ هغه رنگونو پڻه نوم چي دَ ژوند نوي سحر ته دَ عدل ،
جوڙي ، سوکالي ، سيالي او ذوق سامان پيدا ڪري

شيرين يار يوسفزے
shereenyar@hotmail.com

شیرین یار یوسفزے

د رنگونو پوندونه

د رنگونو پوندونه، د فکر او خیال بل مشالونه

نورالامین یوسفزے

د فن په دنیا کېنې د روایت نه تر جدیدیت سفر او په دغه سفر کېنې د پرون (ماضیت)، نن (حالییت)، او سبا (مستقبل)، زنخیر جوړ ساتل لکه د انساني ژوند یو نامیاتی حقیقت او عمل دے. دغه جانانه سفر کېنې د دغه عمل دوه نور اړخونه هم دي چې یو ته پوهان شعري جمالیات او بل ته فکري او جذباتي معنویت وائي. د شعري جمالیاتو تعلق او تړون د فن پارې هنري ښکلا، تکنیک او اسلوب سره دے چې پکېنې د متعلقه ژانرد مودو موجود روایت او وجودي ځاندره هم شامل دي او په فکري جذباتي معنویت کېنې د فکرونو، قدرونو او خیالونو ټول رنگونه، ټول خوندونه او د دغه رنگونو ټول پوندونه او مقصدونه راځي. د روایت نه تر جدیدیت دغه د ښکلا سفر داسې دے لکه د بنیاد (ارې) نه تر عمارت عمل. فنکار خپله په لمحہ موجود کېنې اوسې خو خپل لوستونکې د حال په لارو کله ماضي او کله مستقبل ته بوځي او دا هله ممکن وي چې د فنکار او تخلیق کار خپل تړون د ماضي سره هم پرې شوے نه وي، د حال په معروضي حالاتو کې هم نظري او د راتلونکي وخت په رځ او مخ کې هم سر خلاص وي. فن د ژوند آئینه داروي او دے، نو ماضي، حال او مستقبل درې واړه اړخونه به اړومرولري او زما په خیال په دغه عمل او سفر کېنې کوم تضاد هم نیشته. هر ساهو فنکار د روایت او جدت په تړون پوهه وي او د روایت په سپوري د حال په لار د مستقبل دشتې ته د تگ هنر او چل کې د ذات برخه وي، هغه د خپل تخلیقي توان روحاني وجدان په زور خپل تخلیقي سفر د روایت په غېر او سایه کېنې پېل کړي او د حال په لار مخ په وړاندې ورځي ځکه چې حال بې د ماضي نه هېڅ وجود نه لري خو د روایت په سپوري پرلت وهل او هر څه ته ښه وئېل او بې د سبا د تصور نه تخلیق کول تخلیقي عمل د جمود او "ارریشنلزم" ښکار کړي چې یو بله انتها ده. هم په دغه تناظر او دغه چوکاټ کېنې فنکار او تخلیق کار خپل تخلیقي انفرادیت او هنري ځانگړتیا لور ته سفر کوي.

دلته زما د وینا مطلب دا دے چې نه خو یو ساهو فنکار او قلمکار محض د روایت پرستی قائل وي چې گوندې پرون هر څه ښه وو او پرون (ماضي) کېنې ژوند کول پکار دي ځکه چې دا رویه هم منفي او غېر تخلیقي رویه ده، او نه دا نظر لري چې گوندې پرون او روایت ټول په ټول منفي او بې کار دے، ماضي هډو د سره رد کول پکار دي، دغه بغاوت او دغه جارحانه رویه هم تخریبي رویه ده. لاره چرته مینځ کېنې ده. د پرون ساهو روایات او قدرونه په روح کېنې ژوندي

ساتل او د نن معروضي حالاتو سره د سبا په لور تګ یو مثبت عمل او مثبتته رویه ده او زه چې نن د کوم شاعر په حقله خپلو لوستونکو سره خبره کوم هغه په دغه ټوله خبره، دغه ټولو حقیقتونو او ټولو نڅاګونو پوهېږي. هغه هم د پښتو پښتونولۍ، حجرې جمات او جرګې مرکې په مثبت زماني او زميني وجود او کردار رسي او د نن په تقاضو هم پوهه دے. د فن په جمالياتي او هنري اړخ کې هم لاس بردے او فکري او تخيلاتي بنياد کې هم مضبوط دے، ځکه ورته مونږ د نن د دور نمائنده تخليق کار وئېله شو او ځکه زه دا هم وایم چې نن په کوم کتاب تبصره کوم دا محض د رنگونو پېوندونه دي بلکې د يو تعليم يافته، زيرک، جهانديده او روښان فکره پښتون د فکر و خيال بل مشالونه دي چې په رڼا کې زمونږ د زلمو روحونه او ذهنونه روښانه شي.

د افغان گلونه او اوښکې مشالونه نه پس د ښاغلي شیرین یار یوسفزي دا درېمه شعري ټولګه د رنگونو پېوندونه ستاسو په لاس کېښې ده.

که چېرې فن د فنکار د ذات اظهار هم وي نو بیا ضروري گڼم چې خو خبرې د صاحب کتاب په حقله نورې هم وکړم.

زه شیرین یار یوسفزې د هغه زماني نه پېژنم چې لا هغه او د هغه روښان فکره ورور زرین زاده ایسفزې په شنه شونده زلمی وو، او س چې زه د دې پروني زلمی او نني نیمحال په درېمه شعري ټولګه خبره کوم نو او س دا هغه نو خپزه زلمه نه دے، یو استاذ شاعر او اديب او د ډېرو تودو سرو نه راتېر شوې پښتون دے. استاذ ورته ځکه وایم چې لکه ما وړاندې هم ووي چې هغه تش شعر نه وائي (لیکي)، د شعر په فن، زبان و بیان بیا په بدیع او علم تقطیع کې هم لاس بردے، د املا په ټولو گټ پېرونو، د ژبې په ساختاتو او فرهنگي آهنگونو هم د ځنډ پر و لویو لویو او مقبولو شاعرانو نه زیات پوهېږي او دې سره سره چې فکري او نظرياتي بنياد هم ښه ژور او مضبوط دے. د خپلې خبرې په تسلسل کې به یو وارې بیا دا او وایم چې د خپل قام او خپلو روایاتو سره چې بسې کچه مینه ده. خپل کله اولس او ښکلې وطن کې هم جانان دے خو په دغه مینه کې چې د هوش، خرد او توازن لمنه چېرې هم نه ده پرېښې ځکه چې تنقیدي شعور او عمراني بنيادونه چې هم پاڅه دي. د هر څه ښه دي په ځای کې د څه ښه دي او څه خراب دي، څه پکار دي او څه نا، په فارموله د یو زيرک انسان په حيث ښه رسېدلې دے او د يو تخليق کار په حيث چېرې په شاعرۍ کې د دغه شعور رڼاګانې ځان ښائي. د قام او اولس ټولې مسئلې، ټول دردونه، د نړۍ د مندایي گرو منافقانه چالونه او په دې پاڅه خاوره د هغوي د دلانو مکرونه او فریبونه ورته ښه معلوم دي. د تېرو څلو پښتو کالو په هیجاني دور کې د تخليق شوي ادب په

رُخ او مخ هم پوهه دے او د تجزیې توان ئې هم لري، ځکه نو په دغه پوهه، زیرک او روښان فکره نظریاتي قلمکار خبره کول ډېر اسان هم دي چې مرام او مقصد ئې معلوم دے خو ډېر گران هم دي ځکه چې هنري توان او فکري الوت ئې د زیاتې پوهې او لوستې تقاضه کوي. د شاعری سره سره هغه یو ښه فعال سیاسي ورکر هم دے او نن سبا په سوشل میډیا د خپل قام او خپلې ژبې مبارزه هم کوي چې دا کار او زیار ئې په پښتنو زلمو کښې د بیداری او ځواک په اړوند ډېر گټور او د ستائښې وړ دے. هغه چې کله ماته او ښکې مشالونه کتاب راډالی کړے وو نو په هغې ئې لیکلې وو چې خپل خوږ او قدرمند نور الامین یوسفزي ته د بندي ساعتونو ازاد فکرونه او ښکې مشالونه راډالی کوم او زما په خیال ئې دا دعوه سل په سل درسته وه ځکه چې د زندان د تورو تمبو شاته صیاد د بلبل وجود بندي ساتلے شي خو د هغه روح او سندره نه شي پابند کولے، ځکه خو قلندر مومند هم د زندان د تورو تمبو شاته دا اعلان کړے وو چې

د اشنا یاد د قفس ورمات کړو

بېلتونه ډزې دي په کور کښې و شوې

او ځکه زمونږ شاعر هم په دغه تور تم کښې دا مستانه نعره وهلې وه چې

دا زه جوز چې خدای هما کړم

بیا و ماته لوړ پرواز څه

دې نظر، پنجو او پر ته

کوم باتور او کټه باز څه

د ښاغلي شیرین یار یوسفزي فن او نظریه فن زمانه اگاهو هم د پښتو ادب سترو ستو ستاېلي او واضح کړي دي او دا اعلان ئې کړے دے چې د هغه د فن جمالیاتي او فکري دواړه بنیادونه ښه پاڅه او مضبوط دي. د خپلې خاورې او ثقافت رنگونه هم لري او د پښتون رومانس خواږه هم، خو په دغه جذباتو او رنگونو کښې ئې د خپل قام او اولس د ستونزو او راپېښو چیلنجونو نه هېڅ کله هم مخ نه دے اړولے او دغه شان ئې د یو ساھو فنکار او قلمکار وظیفه هم په غوره ډول تر سره کړې ده.

کله چې گران مشر راجولي شاه خټک صېب د هغه په حقله وائي چې دا زلمے مالیدلے نه دے خو دده د شاعری نه دا اندازه لگولے شم چې دے یو ترقي پسند، نظریاتي تخلیق کار دے او هسې په هوا کښې ئې تخلیق نه دے کړے، د تخلیق په ټولو معروضي لارو راتهر شوے دے او هم ئې

خپل کلاسیک څښلے او هضم کړے دے، تردې چې د ستر حمزه نه ئې په تخلیقي انداز کښې مثبت اثر هم اخستے دے. نو دا دعوہ د هغه درې واړه شعري مجموعې په ښه ډول اقراروي. زه چې نن د هغه په درېمه مجموعہ یو ځغلنده نظر اچوم نو په دې نتیجه رسم چې که د فکر و نظر بنیاد او اساس ئې هم هغه زور (افغان گلونه او اوبښکې مثالونه) دے خو دې نوې شاعری کښې ئې د فکر و فن نوې نوې زاویې، د هنر او ژانر نوې نوې منفرد لارې او د وېنا نوي نوي تازه آهنگونه محسوسېږي. زه چې د هغه په دې کتاب کښې په رباعی، نظم او غزل نظر اچوم او بیا د هغه خوښ زور صنف ته د هغه ورکړي نوي نوم سره گورم نو زه مې وائي چې دا دعوہ هم وکړم چې دغه صنف (درېئزه) زمونږ شاعر په حقیقت کښې د زه په زور او مینه تخلیق کړے دے او مزاج ئې هم ورته ښه په خلاص مټ جوړ کړے دے.

درېئزه څه شے دے؟ او د پښتو ادب په زرو رېښو کښې وجود لري او که نا؟ نو په دې حقله به دومره او وایم چې کله د ښاغلي اسماعیل گوهر "مسکا" چاپ شوه نو ما دا لیکلي وو چې د اسماعیل گوهر د روح نه چې د هائېکوز په نوم کوم درې مصریزه نظمگي راوتې دي، دغه نظمونه په پښتو فوکلور کښې د سېلابونو د څه لږ ډېر فرق سره د اگاهو نه وجود لري، هسې هم نظم د پښتو خپل او د ټولو نه زور صنف دے، غزل بیا ډېر وروستو پښتو ته راغله دے. زمونږ ټول زاړه (فوکلور هم) تخلیقونه واړه لوی نظمونه دي چې فارمېت ئې د یو بل نه بدل دے او چې کله مونږ د نړیوال کلي برخه نه وو جوړ شوي نو د خپل کلتور په یخ سپوري به زمونږ ماشومانو چې کوم نظمونه تخلیق کول او وئېل. دغه اکثر درېئزې وې لکه دا چې دي.

وه سپینې سپورمې!

ستن دې ورکه کره نری

(۱)

زما ورور درېسې گرځي، لکه غشے لینگې.

بې پښو ازمرے راغے

بې لومه گډه ئې یوپه

(۲)

یوړوند پرې او از وکړو چې په کوم طرف ئې اوړه

شکر دے چې شیرین یار دغه زور صنف ته نامه هم کېښوده، که څوک بل څوک د دې نه هم غوره نوم ورکولے شي نو بده به نه وي خو دا ساعت مېدان شیرین یار ورپه دے.

په تېرو څلوېښتو کالو کښې چې په پښتون وټن کښې کوم ادب (شعر او نثر) تخلیق شوے دے، د قنوطیت او ماضي پرستی ټوک څاډر پرې خوړدے او زمونږ اکثر و شاعرانو د نوي ژوند نوي قدرونه او اربنائزیشن کړلے دے.

گو چې د نړۍ په هره ساھو ادب کښې ناستلجیا شته (ډیزرټډ ویلیج او ویلیج بلیک سمتھ) ئې ښکاره مثالونه دي خو زموږ خبره لږه بدله ده. زموږ ماضي واقعي چې ډېره شانداره او پرامن وه، په ماضي کښې هم هرڅه ښه نه وو، ډېر څېزونو بدلول پکار وو. دغه عمل د ارتقا په لور ورو ورو په مزه مزه روان وو خو ناڅاپه چې موږ د نړیوال کلي برخه شو نو دا داسې ده لکه چې شپه په شپه بې د پور و د کوټې سر ته وختلو او په دغه کوټه د یو عجیبه جنگ سره مخ شو چې د توپو ټولې خلې ئې زموږ وطن لور ته دي. د نړۍ تهذیب یافته قامونه توپک په لاس دي سیمې ته و سائلو پسې راغلي دي، دلته ئې دلان پیدا کړي دي او تخته مشق ئې پښتون وطن او پښتون قام دے. زموږ په خپله خاوره بد حال دے او جنگ مو هم پېریانو سره دے، د ما په ما وژني پالیسي روانه ده او استعمار نوي نوي چالونه چلوي. د نوي دنیا نوو بادونو که یو خوا زموږ د سماجي ادارو او سماجي قدرونو جوړانړول دي او د ماده پرستی او خان خانۍ دېو زموږ مثبت قدرونه لکه جرگه، مرکه، اشر غوبل، خبر ښېگړه، زغم او برداشت له ستوني تېر کړل، یا ئې لگیادے تېروي ئې. نوبل خوائې زموږ د بچو نه بمونه ساز کړي دي. منم چې د پښتون په فطرت کښې مزاحمت شته او د خاورې او عزت د ښمن خو بېخي نه معاف کوي خودانن چې څه کېږي، څوک رانه امریکیان جوړوي نو څوک رانه عربیان او ازبکان.

پښتانه لیکوال دا هرڅه ویني او گوري او زړه ئې پرې وینې وینې او لمبه لمبه دے. هغه د روسي لیکوال خبره چې پښتانه شاعران د طوفان مارغان دي، تل ئې په طوفان کښې الوت کړے دے، د پیرروښان نه تر خوشحال خان خټک، د خوشحال بابا نه تر خدائي خدمتگار تحریک تر ادبي تحریک او د هغې نه تر دې دمه د تاریخ پانې گواه دي چې پښتون شاعر او ادیب په حقیقت کښې په طوفان کښې الوت کړے دے. نن هم زموږ شاعر د دغه کاروان یو متحرکه غږ دے. موجوده صورتحال چې زموږ په خاوره کومې رویې پیدا کړي ده، په بنیادي توگه ئې موږ په درېو خانو کښې وپشلے شو. یوه ډله د پروډ خبره کوي خود نن هرڅه رد کوي بله ډله د نن خبره کوي، ولې د پروډ هرڅه کړي، البته یوه ډله داسې هم شته چې د پروډ، نن او سبا په تړون پوهېږي، د پروډ ساھو قدرونه او ادارې هم قدروي او د نن په لار د سبا په لور هم سفر کول غواړي. شیرین یار د دغه ډلې او دغه رویې سر دے. د قام وجود، خپله ژبه او ساھو قدرونه د سبا په لور د نن په لار د پروډ بنیادونو سره بوتلل غواړي او تر کومه ئې رسول غواړي نو هغه دې لوستونکي هم ولولي.

دَ خپل ازاد وطن بـسـرغ مپي پـه لاس
ستورو سپورمي نه هم پـه بره تلمه
دَ دغه خوب راله تعبيري و باسـي

دَ پښتون پـه خاوره چي کومه لوبه گرمه ده، زمونږ شاعر ترې ښه پـه زور او زبر خبر دے۔ هغه ټول کردارونه هم پيژني چا چي دغه لوبه گرمه کړي ده او څوک چي دغه اور ته لمن وهي او د دې سره سره هغه دا توان هم او جرات هم لري چي د هغه مخونو نه نقابونه پورته کړي کوم چي د پردې شاته دي۔ لکه ما چي ووي هغه خپلي خاورې، وطن او خپلو مقدساتو باندې وروک مټېن دے خودغه لور ته ئي رويه منطقي او اپروچ ساھو دے۔ انداز او سوچ ئي مثبت (آپتيمسټ) رويه تنقيدي او تر څه حده مزاحمتي ده خو فکر ئي عمراني بنيادونه هم لري۔ تهذيبي هم او فني هم، که خبره ئي د درېزو پېل کړو نو دغه درېزي د دغه فکري بنيادونو سره سره د روزمرې او محاورې بلها خواږه هم لري، د طنز و مزاح مالگه پکښې هم گډه ده، پښتورومانس او د وطن د ښکلا رنگونه پکښې هم ځان ښائي او د متلونو بر محل استعمال پکښې معنوي او کلتوري خواږه هم راپېدا کړي دي۔ د دې باوجود چي پـه خپل وطن او قام اولس مټېن دے خود تهذيبي نرگسيت نه ئي تر ډېره حده لمن بچ کړي ده او د خود احتسابي او خود تنقيدي پـه لار پـه ډېر جرات سره راتېر شوے دے، د خپلو خبرو پـه ثبوت کښې ئي خو درېزي وړاندې کوم نو بيا به غزل، رباعي او نظم لور ته ځو۔

سترگي مپي دواړه ډکې ډکې شولې
ماښام دے، ناست يمه د سين پـه غاړه
د زلفوياد پـه زړه راورېده

خلکو اسمان کښې سياري ونيوي
پښتون پـه کلي کښې ډېران لاندې کړو
زمونږه قوم هم دومره پاتې نه دے

د ځان او مال د حافظت پـه خاطر
لارم تانې څخه مپي کورواخسته
ايله باران نه پرنالي لاندې شوم

بیلتون ته وایه، خه خپل کار دې کوه
مونږه یو بل و ته به بیا وگرځو
اوبه په ډانگ باندې بیلیرې کله

نن هغه بنکلی او هوښیارې جینۍ
خبر چې فقیر ته ورکوو، وئبل ئې:
خان په نیستی کښې د مستی نه ژغوره

بریت او شمله مې په خاطر نه نیسي
حسن په خپله یو طاقت دے، منه!
د زور آور اوبه په لور په خېږي

تیارې خه داسې رنگله گورې شولې
چاته تر څنگ خپله سایه نه بنکاري
غلو خو هم داسې شپه له خدایه غوښته

عقل شعور سره مو ډزې کړې
د وخت او بخت سره ده وړانه زمونږ
ده مو د خان سره پخه دشمني

په مخ د زمکې دغه ټول مخلوقات
نه کا توبنه انبیا د رزق او مال
مگر سېواله یو مېرې او انسان

د وخت په دورو هر څه خړ نه دي لا
تابانه مخ پښتنې جوته شته دے
سپوږمۍ دې خان و ته غاوره نه شي

د ازادۍ، مینې او امن وطن
مقتل مقتل زندان زندان شوراته
خدایه! خه و شو او لا خه به کېږي

د شېب پر ستونه کوڅه خطا ده
تور ابان گرځي، چرته سر پټوي
د سبا ستور د په افق و خلید

شیرین یار غزل هم ښه لیکي، د غزل په فن نې مویته کلک دے، د کثرت مطالعې له کبله نې په ستايل د کلاسیک سپورے زیات حاوی دے. د حمزه بابا اثر هم پرې کله کله محسو سپرې، د خوشحال بابا، حمید بابا، علي خان او کاظم خان شېدا ښه قاري هم دے نو د پښتو ادب د دغه عناصر خمسه د ستايل خواږه نې په غزل کښې ځان ښائي. گو چې دغه ستايل او دغه (ډائټیشن) زمونږ د کلاسیکي ادب سره زیات موزون ښکاري خو زمونږ شاعر هم په زور جام کې نوي شراب وړاندې کوي خو دا هم د ښاغلي شیرین یار یوه ځانته تخلیقي ادا ده چې احساس د ادراک په لار مخې ته راغله دے. د هغه په دې مجموعه کښې ټول ټال څوارلس غزلونه دي چې د درپیزو او رباعیانو په مقابله کښې ډېر کم دي او دې نه نې تاسو د افتاد طبع (رجحان) انداز په اسانه لگولې شئ. یو څو غزلونو نې څو شعرونه د خپلو لوستونکو مخې ته ږدم او بیا نظم لور ته ورځم.

ه هغه یار څو جفاکار دے، خو پښتون دے

چې اغیار مې پښې رابښکي نوبیا ودرېږي

ه په خاطر د اغیارانو اخگر پرېوټ

چې په ماد یار د مینې نظر پرېوټ

کمتری او عاجزي مې هومره زور کښې

دانا او د غرور هغه غر پرېوټ

ه مړ اوې سترگې بلا مړې کا

خون آشامې لا مړې کا

هر ارمان نه مې سر پرې کا

څه اوس جوړې منارې کا

ه ماته دې یادونه زور گيري ښائي

کورته مې د زړه په دېواله راځي

پام گورے له سترگو مې ونه لوېږي

توی او ښکه لیمه وته بیا نه راځي

شیرین یار یوسفزے

دَ رتگونو پپوندونه

سترگي دَ حالاتو راته ورائي دي

ذوقه اَدَ سيالي خبري گرائي دي

غشو دَ ستم ته سينه تاني دي

شوقه! تلوسي دي پهلو اني دي

ه لويه ورشو دَ پښتنو که بي بهاره نه وے

بنکلي هوسي به دَ داماني دومره خواره نه وے

منگي ټيکري، گرونج ټوټي، جونه تارتاره نه وے

زمونږ دَ کلي دَ سيند غاره به اوزگار نه وے

تا به زما دَ کامرانيو جندي هسکي ليدي

زما دَ ژوند که دَ بلا په کوڅه لاره نه وے

ماته ئي وعده بڼه ده

نوي بهانه بڼه ده

خدایه! مازیگر ته خبر

داسي تماشه بڼه ده

د شیرین یار نظم کښې خارجي او داخل دنیا او نني واقعات، قام ته راپېښې ستونزې په بڼه ډول بیان شوي دي، گو چې دهغه د نظم عمومي رنگ ساده او روایتی دے، د پښتو نظم چې مولانا فضل محمود مخفي ئي رده اېښودې ده او د نظم بابا اجمل خټک کمال ته رسول دے يو مضبوط روایت لري خو د شیرین یار د نظم اختصار او سادگی دغه نظم له تر یو حده ځانگړے انداز او اسلوب ورکړے دے. په لنډو او ساده ټکو کښې ډېر څه وئېل د غزل خاصه ده خو شیرین یار دا کار د نظم نه اخستے دے. ځني نظمو نه خو ئي د داخلیت بخري او درد خړيکي هم لري، لکه د تندرونو په شپه "جرات" خو چې وينم وغېره.

اے نجیبه! اے شهیده! نومي نظم خپل لوستونکے هم د شاعر په نظریه ژوند او هم نظریه فن پوهه کوي او هم ئي په دې حقیقت رسوي چې زمونږ شاعر خومره په لږو او ساده ټکو کښې خومره مؤثر او منظم خیال د نظم په چوکاټ کښې وړاندې کولے شي.

د پښتون د چمن گلہ! د دښمن د سترگو خارہ!
 سرداری، درنه لوگے شه د وطن د سرد ستاره!
 نه ډيوه شته چې کرم بله نه گلان شته چې گېډی، کرم
 دا خو اوبسکې پښتنې دي د تاروح ته به ډالی، کرم
 ملامت درته ټول قام دے د تاروح ته مې سلام دے
 اے نجیبه اے شهیده د تاروح ته مې سلام دے

ه

د روح کرب، نومې نظم کښې ئې د خارج او داخل وصال او اتصال د لوستو او محسو سؤلو وړ

دے، وائي

خو که سترگې کړمه پتې او زه نه گورم یو لور ته
 یا مې غور هم هلو و نه ږدم هر کوم غږ او هر یو شور ته
 دغه لمس هم پسې شل کړم او دا ژبه هم او ده شي
 که مې جوش له لاسه ورکړم بیا هم هوش پسې چپه شي
 خو د روح سره به خه کړم
 هغه لارا او چار راښايه
 کنه! دلته اوس بې وس بې
 د درد کړیکه مې بیا ستايه

ه

زمونږ اکثر شاعران د رباعی په نوم قطعې او نیمگړې غزلونه لیکي، د رباعی د وزن او بحر لپاره که په عربی کښې د لاهوه و لاقوه الا بالله مثال ورکولې شي نو په پښتو کښې مونږ څخه د خوشحال بابا و پنا زمونږ لپاره بل معیار دے، بابا رباعی داسې لیکي۔

راشه! بسېگړه د وني گوره
 خپل خان په نمر کا، بل کا تر سپوره
 په سنگ ئې ووله، مېوه درواچوي
 خصلت له وني، واخله اے وروره

ه

شیرین یار هم رباعیانې د رباعی په چوکاټ کښې لیکلې دي او د خپل فکر ښکلا گانې ئې د فن په چوکاټ کښې دننه وړاندې کړې دي، چونکه هغه د ادب د ژوند لپاره د کاروان یو تکړه غږے

دے نو دلته ئی هم ژوند او د ژوند د ساھو قدرونو خټه سترگه ښه په خلاص مټ کړې ده، البته په
خټو رباعیانو کښې هغه د یو روایتی پښتون په صورت کښې هم راښکاره شوے دے او ډېر
حقیقتونه ئی د یو روایتی پښتون په انداز کښې رامخې ته کړي دي ځکه چې د رباعی روایت او
انداز زور او پوځ دے۔

لکه چې وائی ے

ے بد شي له بدو او ښه د ښونه ے وطن ته راشه، جوړ مرغزار دے
خوی د سرو شي، مگر سرو نه په للمو دشتو، هم اوس بهار دے
څوک چې د اصل نسل نه روغ وي چې ورته گورم، زړه مې پسخېږي
کار د پښتو هم بويه هغو نه گل خواته گل دے، یار سره یار دے

ے چې کله غوړيې، دنیا راز غلي ے په ژړا ژاړي، په ویر مامور دے
خو چې لږ سپور شي، ټول گنه تللي ے که څوک مالک دے که څوک مزدور دے
دغه دنیا ده، دغه ئی رنگ دے د جدل اور دے، وطن تنور دے
چې پرې تکیه کا، هغو ژړلي ایره ئی واخله، روغ که رنځور دے

داو د شیرین یار د رنگونو پوندونه او زما د دغه کتاب په حقله خیالونه۔ دا د خپل دور د یو
استاذ شاعر او قلمکار د فکر و فن ښکلا گانې وې او دي۔ څوک چې په خپله هم د ژوند په ډېرو
تیارو او پیچیده لارو راتېر شوے دے، څوک چې ژوند په دې لږ عمر کښې د بلها تودو سرو
سره مخ کړے دے۔ مایوسي او ستړیا چې د چا په کتاب کښې وجود نه لري۔ څو ځله راپرېوتے
دے خوبیا هم په خپله پاڅېدلے او روان شوے دے ځکه چې د باچا خان د ژوند او جدو جهد
فلسفه باندې یقین لري او هم په دغه رڼا لاره ښه په ډاډه زړه روان دے۔

د شیرین یار د ښه ژوند لپاره دعاگو

نور الامین یوسفزے

شاه منصور صوابی

۷ جون ۲۰۱۴

رنگونه پوندونه

شیرین یار یوسفزے

دا کتاب چي ستاسو د وړاندې دے، دغه کښې درېيزې، رباعيانې، خاص ډول لنډ نظمونه او خو غزلونه دي. دا واره تخليق د زندان دننه د مرگ (پهانسې) کوټه کښې شو دے. دې نه وړاندې زما دوه کتابونه افغان گلونه او اوښکې مشالونه چاپ دي. دغه سره سره مې په چاربهټه يو کتاب گوتے (تحقيقي مقاله) هم ليکله دے او بل کتاب مې د پښتو په الف بي شعر، قافيه، ردیف، بحر، وزن او روانۍ ليکله دے چې ډېر زړه ستاسو د وړاندې وي.

د رنگونو پوندونه د کتابت او ډيزائن گران کار بناغلي خيام یوسفزي په ډېر اخلاص تر سره کړ دے. د مرگ د کوټې دننه ما خپل تخليق کاغذ ته سپارله، بيا مې ترې په موبائل فون عکس اخسته او سمدستي مې خيام یوسفزي ته (چې په سعودي عرب کښې ژوند کوي) داي مهل لۀ لارې وړلېرله دے. هلته هغه کمپوز کړ او بيا ئې ماته د املا د سمون لپاره رالېرله، د املا د سمون نه ورسره ورته ما بيا لېرله او هغه خان سره خوندي کړه. په زندان کښې د حالاتو او بيا د ليکونو د بچ پاتې کېدو هډو څه پته نه لگي.

خيام یوسفزے د يو ښه کشر او منونکي په حيث شامد ام د زده کړې هڅه کوي او د پښتو ادب نېټ لۀ لارې د دنيا گټ گټ ته د پښتو ليکونه او کتابونه رسوي. دغه رنگ نور بلها ډېر ملگري لگيا دي او د نېټ لۀ لارې د پښتو ژبې خدمت کوي. نن په فېس بک او د سوشل ميډيا په نورو پاڼو کښې هر پښتون ته د پښتو ليکونه د سترگو په رپ کښې ملا وېري، ډېر ځنې پښتانه چې د پښتو د ليک لوست نه ناشنا وو، هغو هم د پښتو ليک لوست زده کړو او ډېر ځنې اوس پښتو کښې خپل تخليقونه هم وړاندې کوي. تخليق، تنقيد او تحقيق سره سره د پښتو په املا ډېرې خبرې و شوې، د عام وگړي سره سره د نوو ليکوالانو او خاص د مسافرو پښتنو ډېره ښېگړه و شوه.

دغه لړ کښې زمانه چې څو مره هم کېدے شونو ما خپل کردار ادا کړه. زه په هغه ټولو ملگرو او خاص په مسافرو پښتنو وياړ کوم چې هر چرته او هر وخت ئې خپله ژبه ژوندي ساتلې ده.

په دغه مسافرو او خپل قام، ژبې، کلتور او ادب باندې مښن ملگرو کښې يورانده د نظم غوښتنه وکړه، نظمونه خو ما وړاندې هم ډېر ليکلي خو دغه وخت ما فکر کوو چې کوم داسې يو صنف کښې طبع آزمائي و شي چې هغه هره موضوع زغملے شي او هغه ځنې خبرې چې مونږ

ئې غزل او عام نظم کښې نۀ شو کولے نو چې هغه ته هم خای پۀ لاس راشي. دغه وخت ماته درپيزه او رباعي پۀ نظر کښې راغلل خو درپيزه مې زياته خوښه شوه، رباعي د وزن او بحر پۀ حواله خپل خانگرے انداز لري چې پۀ دغه اړه به هم خبرې کوم خو دلته به درپيزه باندې پوره خبره کوم. ځکه چې دغه ته ډېر خلک هائپکو وائي چې يوه غټه تېروتنه او ناخبري ده. اول خبره به پۀ هائپکو کوم چې دا څۀ شے دے؟ هائپکو د جاپاني ژبې شعري صنف دے چې پۀ اصل کښې د جاپاني ژبې د نظم هائي کائي د سردري مصرعو نه اخستے يا ساز کرے شوے يو صنف دے. دغه سردري مصرعو ته به ئې 'هو کو' وئېل. دغه هو کو برخې ته د بيل صنف شکل ور کرے شو، لکه څنگه چې مشرقي شاعري کښې غزل د قصيدي د تشبيې نه راجدا کرے شو او يو بل صنف ترېنه جوړ کرے شو خو دلته دا خبره اهم ده چې غزل هم هغه شکل کښې دے او بيا چې کومې ژبې ته هم لار دے نو پۀ خپل شکل کښې لار دے، دغه ژبو کښې ئې هم نوم غزل دے او دا يوه خبره هم ده چې دغه ژبو کښې د غزل پۀ رنگ کوم شعري صنف نۀ و و نو ځکه ورته غزل لار دے. که چرې دغه ژبو کښې د غزل غوندې کوم شعري صنف موجود وے نو بيا هلته د غزل هډو ضرورت نۀ و و. خو چې مونږه هائپکو ته وگورو نو د دې معامله جدا ده، يوه دا چې هائپکو پۀ جاپان کښې د ۵، ۷، ۵ سېلابونو درې مصرې لري، دوېمه دا چې د درې مصرو نظم پۀ پښتو کښې د وړاندې نه موجود دے، درېمه نکتۀ دا هم ده چې د جاپان هائپکو د موضوع لړ کښې محدود ده او زموږه درې مصرعېز نظم لا محدود دے.

د ۵، ۷، ۵ نمونه ے د گلو خانگه

ځکه ځنگېرې هسې

د سحر باد دے

بناغلي اسماعيل گوهر صېب پۀ خپل کتاب 'مسکا' کښې د پښتو خپل درې مصرعيز نظمونه (درپيزې) وړاندې کړې دي چې د يوولس سېلابونو يو شان مصرعې لري او څلورم وزن کښې دي خو د نامعلوم سوب پۀ بنياد ئې ورله نوم هائپکو ور کرے دے. د دغه نه وروستو بيا نورو شاعرانو هم د دوي تقليد وکړو او د پښتو دغه خپل نظم ته ئې هائپکو ليکل يو سم کار و باله. دغه يوه لويه غلطي وه او ده، دا کله هم هائپکو نظم نۀ دے، دا د پښتو خپل درې مصرعيز نظم دے چې ما ورته نوم درپيزه ټاکلے دے. دا صنف د پښتو ادب پۀ تاريخ کښې (د جنگي غېرونو پۀ نوم) هم موجود دے، لکه د مرزا الخ بېگ دربار کښې د يوسفزو مشرانو دا وېنا.

لکه يې نو داسې وونه لاس ترلې خدای درکړي

اوس مو وژنه لکه پسونه

دَ ماشومانو اڪثر صوتونه دَ دري مصرعو دي يعني درپيزي وي لکه:

توره توتہ! مات دي شه بناخونه

زه درختے نه شم

او هرچا درکبني جور کري دي تالونه

بابو لالي هم پۀ دري مصرعو کبني دي، يعني دا هم درپيزي دي لکه

دَ بالنت لاندي انار دے

داسي زوم مو دروستلے

چي نامتو پۀ کندهار دے

دَ دغه نه زياتي نوري هم بلها بيلگي پۀ لاس راخي خود دغه سره دا يادونه هم ضروري گنم چي د ايران او افغانستان پۀ پوله چي کومه کتبه موندے شوي ده او دهغي پۀ حواله د پوهانو اندازه داده چي دا خوزره کاله زره کتبه ده، نو پۀ دهغي هم د خبره دا درپيزه ليک ده.

نه اريکے يم

نه دروغرن يم

نه زور کړے يم

دَ دغه سره مونږ ته دا هم معلومه شوه چي درپيزه د پښتو زيات قديمي نظم دے، د هغه نورو بيلگو نه داسي ښکاري چي درپيزه د جنگ يا بنادي يعني مهم له کوره راوتلي ده.

د جورښت پۀ حواله به دا خبره وکړم چي د يو هومره سېلابونو دري واره مصرعي هم شته او لنډي، اوږدي مصرعي هم شته. دري واره مصرعي يو وزن کبني هم شته او دري واره مصرعي دوه يا دري جدا جدا وزنونو کبني هم شته. خو اڪثر يوه مصرعه د سېلابونو د شمېر او يا وزن پۀ حواله بدله وي. دغه نه پۀ آخوادرې واره مصرعي ازادي (د قافيه او ردیف) هم شته، او داسي هم دي چي اوله مصرعه او درېمه مصرعه هم قافيه وي.

دا خبره ما د ټولو درپيزو پۀ حواله وکړه چي پکبني اولسي درپيزي او د ماشومانو صوتونه هم دي. د شاعر لپاره دا ضروري گنم چي هغه د وزن خيال لازم و ساتي، نوره ئي خوبه ده چي د خومره سېلابونو برابر مصرعي (دري واره) تپي او قافيه ردیف راوري او که نا.

دا وخت ما خپله هم پۀ يو ولس سېلابونو کبني دري واره مصرعي برابر ليکلې دي او د ټولو وزن خلورم دے يعني هره مصرعه کبني هر خلور سېلابه سېت کبني خلورم سېلاب دروند دے. اسماعيل گوهر صېب او د هغه نه وروستو نورو شاعرانو هم اڪثر دغه يو ولس سېلابونه بحر او

خلورم وزن کنبی (دَ قافیہ اور دیف نہ ازادی) در پیزی لیکلی دی۔

دَ دغہ تقطیع خہ داسی دہ

$$۱۱ = \text{///} + \text{////} + \text{/////}$$

هر خلور سہلابہ سہت کنبی خلورم سہلاب دروند دے۔ دلته بحر دَ یوولس سہلابونو دے نو
خکہ آخری سہت نیمگرے راغے۔ دَ پنبستو شعر کنبی ہم آخری سہت نیمگرے راتلے شی، پہ عربی۔
فارسی۔ او اردو ژبو کنبی دا کار دَ زحافونو دے۔ زمونہ دَ پنبستو شعر دَ وزن خپلہ طبعہ دہ، دَ
عربی، فارسی۔ او اردو ژبو دَ عروضو پہ قاعدہ باندي دَ پنبستو ژبی دَ شعر بحر جوړول او وزن پہ
زور سازول یو غلط او مصنوعی کار دے۔

هر خو کدَ وزن دا کار بنیادی طور یو دے خو ژبی او دَ ژبو طبعہ جدا جدا دہ۔ عربی۔ ژبه کنبی دَ
وزن او بحر دَ پارہ لفظونہ مقرر دی۔ دَ دغہ لفظونو خپل دَ شمېر حرفونہ او خپل انداز باندي دَ
وزن حرکتونہ دي خو پنبستو کنبی دَ دغہ لپارہ لفظونہ مقرر نہ دي، داسی لفظونہ مونہ لیتولے او
مقررولے شو خو دَ سہت دا طریقہ دہرہ اسانہ دہ۔

دغہ لپ کنبی زما کتاب شیرین بیان راروان دے۔ پہ دغہ کتاب کنبی پوره خبرہ شتہ۔ دلته زہ
صرف دو مرہ ووايم چې د پنبستو او عربی وزن او بحر محض پہ دغہ سہتونو او لفظونو سرہ بیل
نہ دي دَ دغہ دواړو کار یو دے۔ دَ پنبستو او عربی ژبی دَ شعر دَ وزن بیلگوت پہ نور خہ دے او
هغه دا چې د عربی و فارسی د شعر لپارہ دَ دغہ مقرر لفظونوړ اوړل یو شان یا یو ترتیب سرہ نہ
وي۔ یعنی کله خو د یو کلام هرہ مصرعہ کنبی ټول یو شان لفظونہ مقرر شی او کله کله د یو کلام
هرې مصرعې وزن د مختلف سہلابونو یا حرکتونو پہ بنیاد جوړ کرے شی۔ (دغہ مصرعو کنبی
چې کوم وزن وي نو هغه د مختلف وزن او سہلابونو (د شمېر) پہ بنیاد وي)
لکه دا مثالونہ

مقارب:- مفاعیلن + مفاعیلن + مفاعیلن + مفاعیلن

رجز:- مُستفعلن + مُستفعلن + مُستفعلن + مُستفعلن

کامل:- متفاعلن + متفاعلن + متفاعلن + متفاعلن

متدارک:- فاعلن + فاعلن + فاعلن + فاعلن

اوس دا وگورئ

مضارع:- مفاعیلن + فاعلاتن + مفاعیلن + فاعلاتن

سریع - مستفعلن + مستفعلن + مفعولات

هزج مثنیٰ - مفاعیلن + فاعلن + مفاعیلن

لیکن دَ پښتو مزاج دادے چپې ورومبے سبټ د کوم وزن راوړے شو نو ټوله مصرعه کښې به هم هغه سبټ راځي. که دا سبټ مونږ مفاعیلن واخلو نو ټول پوره سبټونه به مفاعیلن راځي. آخري نیمگړے سبټ به مفاعیلن یا مفا راځي.

د دغه سره به بل لفظ د پاره د وزن نه راوړو. پښتو شعر کښې صرف څلور وزنونه دي.

د عربی ژبې د دغه لفظونو په بدل کښې پښتو کښې د درې، څلور او پینځه سېلابونو سبټونه دي. خو وزن د څلورم سېلاب نه وړاندې نه شي تللے. ورومبے سبټ چپې د څومره سېلابونو وي او د کوم وزن وي نو وړاندې به مصرعه هم دغه شان وي. که چرې مصرعه د طاق یا د لس او څوار لس سېلابونو وي نو بیا داده چپې آخري سبټ به نیمگړے کېږي. دغه کم سېلاب دروند او سپک دواړه کېدے شي.

د پښتو وزنونه د نخبونو په مدد سره دا ډول دي.

ورومبے وزن: +////

دوهم وزن: +////

درېم وزن: +////

څلورم وزن: +////

د پښتو خپله طبعي د وزن لار (که د دلس سېلابونو مصرعې)

ورومبے وزن: // + // + // + //

دوهم وزن: // + // + // + //

درېم وزن: // + // + // + //

څلورم وزن: // + // + // + //

د پښتو د طبعي نظام خلاف وزنونه او بحرونه لکه:

$$۱۲ = // + // + //$$

$$۱۲ = // + // + //$$

$$۱۴ = // + // + // + //$$

د دغه خبرو او نخبونو د عربی او پښتو ژبې د وزن او بحر بیلگوت بنکاره شو.

د (نگونو پپوندونه

اوس د درېيزو په شعري مسئله خو خبرې كؤم. پښتو كښې تپه هم يو قديمي منظوم شعري صنف دے. د تپې دوه مصرعې وي، يوه مصرعه د ۹ سېلابونو او بله د ۱۳ سېلابونو وي. د تپې وزن څلورم وي يعنې هر څلور سېلابه سېټ كښې څلورم سېلاب دروند وي او تقطيع ئې څه داسې ده.

$$۹ = / + // + // + //$$

$$۱۳ = / + // + // + // + //$$

تپه كښې آخر ته د "ن" "ه" "ه" (نه) حرفونو د اضافې او تکرار له سوبه يو د قافيې يا ردیف خپل نظام هم په نظر راځي. کله کله دا صرف ه سېوا کولې شي. دا ټول جوړښت منظوم دے. او په تپو كښې ښه پوره پوره شعريت هم موجود دے، دغه وجه ده چې زمونږ د پښتو شاعري ټوله منظومه ده او دلته هر منظوم کلام ته شعر وئېلې شي گنې د شعريت يو جدا معنا جوړېږي. دغه وجه ده چې نن کچه او پره خبرو سره آخر ته قافيه ردیف راوړې شي يا لږه پر وزن ته سمولې شي او د شعر نوم ورکولې شي. بازار كښې د گانو په نوم هم داسې بلها مواد خرڅېږي.

خو دلته دا گيله عبث ده ځکه چې دلته خولا تر او سه خلک په غزل او رباعي كښې خطا دي. د قطعې او رباعي خبره خولا جدا ده. د قطعې او رباعي خبرې نه وړاندې دلته دا ووايم چې درېيزه باقاعده منظوم کلام دے او د اولسي يا جنگي درېيزو نه سېوا نورو درېيزو كښې پوره پوره شعريت موجود دے او درېيزه د پښتو خپل قديمي نظم او شعر دے.

دغه صنف كښې د بيلا بيلو موضوعاتو يو لوی ځای موجود دے. ما خپل ځان دغه کتاب كښې د مختلف موضوعاتو د راوړلو او بيلا بيل رنگونو د پېوند كولو تر خپله وسه پوره پوره كوشش كړے دے.

په دغه کتاب كښې رباعياني هم دي او د دغه باره كښې هم لږه خبره كؤم. رباعي هم لكه د غزل راغله شعري صنف دے يعنې زمونږ خپل نه دے خو ځېني ملگري اوس دې ته څلوريزه وائي او ځېني خلک په څلوريزه، رباعي او قطعه كښې فرق نه شي كؤلې. رباعي د څلورو مصرعو په يو خاص انداز كښې ځانگړے شعري صنف دے چې هره مصرعه ئې دوه دوه ټوټې وي. د دې خپله مخصوص د بحر او وزن طريقه ده. وړاندې چې زمونږه مقدمينو هم كومې رباعياني ليكلې دي نو هغه ئې هم د عربي د عروضو په قاعده يا طريقه ليكلې دي او د هغې تقطيع هم په هغه ډول ده. د پښتو د طبعي سره پوره سمون نه خوري، په دغو كښې يوه رباعي چې د لس سېلابونو ده، هغه د پښتو مزاج سره سمون خوري خو هغې كښې هم درېمه مصرعه لانجه جوړوي او د پښتو په

حساب پکښې يو سېلاب زياتېږي. ما خپل ځان دغه کتاب کښې هم هغه د لس سېلابونو رباعيانې ليکلې دي خو تقطیع ئې پوره پۀ پوره د پښتو پۀ قاعده ده. او ما خپل ځان دغه له د پينځۀ سېلابونو سېټ ټاکلے دے. وزن به هم هغه څلورم وي ځکه چې پښتو کښې سېټ کۀ د درې سېلابونو شي، کۀ د څلورو او کۀ د پينځۀ سېلابونو شي خودروند سېلاب د څلورم ځای (نمبر) نه وړاندې نه شي تللے.

تقطیع ئې څۀ داسې ده.

$$۱۰ = \text{//////} + \text{//////}$$

سېټ ۱ + سېټ ۲

دغه ډول وزن بحر کښې غزلونه او چاربتې هم خو ليکلے شوې دي خورواچ ئې نه دے موندے او زۀ وایم چې دغه انداز صرف د رباعی د پارۀ مخصوص ښۀ دے، دا د بل صنف د پارۀ خوند نه کا. د موضوع او مضمون پۀ حواله پۀ دومره ووايم چې دغه زور جام کښې نوي شراب وړاندې کېدے شي او پۀ داسې انداز هم چې چاته به او پرۀ نه لگي. قطعه پۀ پښتو کښې ډېره ليکلے شوې ده او زما نورو کتابونو او خاص اوبښکې مثالونه کښې ئې نمونې شته. اگر کۀ ما دغه کتاب کښې قطعي هم ټولې د څلورو مصرعو ليکلې دي خو د قطعي د پارۀ دا خبره د یاد ساتلو ده چې قطعي لازم د څلورو مصرعو نه وي. قطعه د غزل پۀ انداز (وزن او بحر) ليکلے شي. څلور مصرعې هم وي او زياتې هم کېدے شي. دغې ته ټوټه هم وئېلے شو.

خو چې نوم څلوريزه شو نو بيا دا خبره لږه جدا ده او هغه دا چې زمونږ څۀ شاعرانو دغه څۀ د درېزو پۀ ډول ليکلې خو مصرعې څلور لري. (دغه ډول شعرونه محب الله مشواني ورور هم

ليکلې دي) ۷ تۀ د خوبونو ښاپېری، يې، ځکه

ما درته ټول عمر شو گير کرے دے

اوس مې پۀ دې خبره پوخ يقين دے

ستا به پۀ خيال کښې هم راغله نه يم (محب مشوانه)

اوس دلته سوال دا راپېدا کېږي چې د دغه څلوريزو د رباعی او بيا خاص د قطعي سره څۀ توپير دے؟ نو رباعی به لازم د څلورو مصرعو وي، اوله، دوېمه او څلورمه مصرعه به سره هم قافيه وي، هره مصرعه به دوه ټوټو کښې وي خو قطعه به لکه د غزل روانه وي، لازم د څلورو مصرعو به نه وي د زياتو هم کېدے شي، ورومبې مصرعه کښې قافيه د شاعر خپله خوښه ده. نوره به قافيه لري.

نو تو پیر خو بېخي ښکاره شو دے او هغه دا چې رباعي خو هډو د وزن و بحر په حواله جدا ده. د قطعي بيا خانله تعريف و شو چې لازم څلور مصرعي نه لري او د قافيو حالت ئې هم بيان شو خو دلته د څلوريزو حالت د دغه دواړو نه ځان جدا کوي او هغه داسې چې دا څلور واړه مصرعي د درېزو په شان د قافيه او ردیف نه بېخي ازادې وي (خو د وزن او سېلابونو د شمېر په حواله پابندي لري)، نو ځکه دغه ته هم رباعي يا قطعه وئېل مناسب نه دي او هم دغه څلوريزه نوم ئې سم دے او دغسې به مونږ څخه يو بل صنف هم په لاس را شي.

نور په دغه کتاب کښې څو غزلونه دي او څو نظمونه دي. په غزل خو خبره کولو ته حاجت نيشته خو د دغه نظمونو په حواله به دا ووايم چې دغه ډول نظمونه ما افغان گلونه او اوښکې مشالونه کښې هم ورکړي دي او دلته دغه کتاب کښې هم خو چرې پرې خبره نه ده راغلې. اوس به دومره ووايم چې دغه ته دې غور وکړه شي، دې نظمونو کښې د داخل او خارج دواړه ډوله د اظهار يو ښه ځای موجود دے، او د اوس په لنډه تنگ وخت کښې د کتنې قابل هم دي. د پښتو او پښتنو د پاره پکښې ډېر کار کېدے شي. دا څو خبرې ما ضروري گڼلې نو ځکه مې وکړې، نور هر څه په لوستونکو پرېږدم.

په درناوي

شیرین یار یوسفزے

ورومبی برخه

درپیزی

درپښي

شيشکه ، توره درنه شپه چې لاره
راغے بد رنگه او بي نوره سحر
وايه! چې وځاندو، که وژاړو اوس

د ځان او مال د حفاظت په خاطر
لارم! تهانې خخه مي کور واخسته
ايله ”باران نه پرنايي لاندې شوم“

خلقو آسمان کښې سياري ونيوي
پښتون په کلي کښې ډېران ”لاندې“ کړو
زمونږه قوم هم دومره پاتي نه دے

درپيښي

هغه وي: حكه مې واده وټه كړو
 كلي كښې طبعې پورې ښخه نه وه
 چې لاس وټه رسي مېوه تروه شي

بېلتون ته وايه خه! خپل كار دې كوه
 مونږه يو بل وټه به بيا وگرځو
 اوبه په ډانگ باندي بيلپري كله

نن هغه ښكلي او هونښياري جيني
 "خبر" چې فقير ته وركوه وټپل ئې:
 "خان په نېستې كښې د مستې نه ژغوره"

در پیڑی

برپت او شملہ می پئے خاطر نہ نیسی
حُسن پئے خپلہ یو طاقت دے منہ!
”دَرت زور آور او بئے پئے لورہ خپڑی“

ما وی: لہ تامی مال و سرشہ قربان
لپلا! زما پئے خوب او خیال کنسی تہ یی
وی ئی: سری دَرت شپی رہنتیانہ وائی

بُلبل کہ نیت دَرت لوی الوت کرے دے
بورا ہم بل وطن تہ کدہ تری
گلوتوی والی برقعی واغوستی

درپښې

زما غانتول ، زما رېدي چې نشته
پولو ، پتو ته د کتو څه پاتي
خدايه! د زهرو دا اتی وړانې کړې

نن ئې د زلفو څرې څنگ جوړه وه
د مشاطې هنر تمام وو پرېنه
ځکه په ويخه اوس خوبونه وينم

زما د خيال او د هنر بلندي
د چا تگونو باندي هېڅ هم نه شي
”آسمان په گټو که څوک وولي، نو څه؟“

در پيڙي

تيا ري خه داسي رنگله گوري شولي
 چاته تر خنگ خيله سايه نه بنڪاري
 ”غلو خوهم داسي شپه له خدايه غونبته“

عقل شعور سيره مو ڏزي ڪري
 دَ وخت او بخت سره ده ورا نه زمونڙ
 ده مو دَ خان سره پخه دبنمني

دَ سيند او بو باندي ڊاڪه پر پوته
 ما ورله خيلي رهي او بنڪي ور ڪري
 دَ وطن بنڪلي دي تاري وهي اوس

در پیڑی

پہ مادې اور دَ مینې پورې کړلو
لا اوس پوکي دَ اسـ وپلو ورکوي
داتہ نو ہم خو خہ دَ کانې نہ ئې

دَ اصل ، نسل نہ انکار وئہ کړې
تش صفارنگ باندې بازي مہ تـرہ
”رہې اوبہ چاہی کبې نہ شاربې شوک“

زیست مو ولقہ کبې دَ روزگار کبپوتہ
بې دَ پپسـ ونہ شوک خبرہ نہ کا
دَ حسرت مړي بې کفنه پراتہ

در پیڑی

ماتہ صحرا کنبی نَن یو گُل دَ لالہ
دَ پر ژر غونہ شان لہ سوختہ ووی
”موسم ہم یار دے اوس دَ غور لستونہ“

زرہ کدے دی ہر خومرہ ہم لوی دے گلہ
خیال او نظر دی ہم لندہ پارے نہ دے
خو! ”یو خادر کنبی دوہ بر بندہ نہ راحی“

نَن چہی زمما و پرو زما دَ وادہ
البم کاتہ او خان ئی و نہ لپدہ
وی ئی: نو مونہ سرہ مو ورا نہ وہ خہ؟

در پيڙي

لَه سـا رَه خُويه دِي نـور خَه وَوايم
 لَه ڊـپر هـتا وه ئِي لمبه لمبه كرم
 راشه! لڙ خواله كه تود پري چري

ما ورته وي: پوندي دي وچاودلي
 مخ دي چاپره تپر سري ونيول
 وي ئي: نپستي، هستي دي لري سره

ما ورته وي: خدای دي افسر كا بچي
 چرته دكلي كورپه "بنه" به راشي
 هغه په بنار كني "گهر داماد" شود جا

در پيڙي

زما پء خپلو رنہو او بنڪو قسَم
زما پء كسو كنبِي نِي عكس پاتي دے
راڊي شي يار كه نِي پء خپله كسِي

دَ گاونڊو اور ته چي لمنه وهِي
خو خپل كاله ته دي لمبِي راوَلِي
”دَ خپله خانہ خو شوڪ نه سِپِزي خان“

اوس كه پء كلي كنبِي دي خوبن نه وي شوڪ
پر پرده بنپرہ ورله دُعَاؤ غوارہ
چي ”بنہ“ شي ورڪ به شي دَ بنار پء طرف

درپڙي

نن راته بنکلي ډکه لار کښې ووي
راځه! چي سترگي سره وځنگو و
”روشن خيالي“ ده هېڅ پروامه کوه

خو مال او ملڪ د ٽول وطن ”لاندې“ کړي
رزق تمام د گورد اولس و نگردي
د حرص نس به دي لانور او پښه شي

يا به زما د لغت علم کم وي
يا خو لفظونه به مانې بدلوي
په ”آزادي“ او ”ساتون“ پوهه نه شوم

در پیڙي

د اوښکو سیند کښې مې سپلاب راغله
د زرگي ښار ئې راله یو رو تمام
باچا کچکول باندي پتري ووهل

نن هغه ښکلي، بې آسري فقيره
خونري سپي چې بده وچيچله
ناظم وئېل: خپر دے دا "فرېنډلي" و شو

رېپاره! ستاد متازی نه شو خلاص
ستاد تهگي نه دک روزگار ختم شو
مینه خو لاره په هوا باندي شو

در پیڑی

زما کٔ او بنکی ملغلری وی ہُم
مغرور اشنا پری لار، شو تپرد پاسہ
خدای دی دَ چاہے بنپو کنبی توی نہ کا شوک

پہ مخ دَ زمکی دغہ ٲول مخلوقات
نہ کا تونبہ انبشار دَرزق او مال
مگر سپوا لہ یو مپری او انسان

داد جنت دَ باغچہ پی گلونہ
پہ کوم ٲپران می پپرزو کپری کلہ
پہ کاغذونو بانڈی اور پوری شہ

در پڙي

دهقان چي سوال وڪري باران و غواڙي
كلال به وائي: خدايه! شين ئي لري
دلته انسان ته خپل اوقات معلوم شي

بازار د سُو د و مره تود شو دے دے چي
دَ ضمير و نو سُو دا گاني کپري
اوس پء خپل سپوري هم باور مء لره

دا هوا گاني چي حالونہ وائي
دَ آسمان ستوري هم عكسونہ اخلي
ماشومہ مينه به اوس خنگ پتو و

درپيڙي

دَمينې تارچې مې لا پوخ نَه وو سَم
خپلو نازونو لَه دې تال واچوَه
نو اوس جو تې لږې پَه خيال ورکوَه

هغه وې: دومه ره خشناک يمه چې
”هدو پَه پوزه باندي مچ نه پرېږدم“
ما وې: نو خدای خودې مټن کا پَه چا

ما وې: پولس ماما! دا ډزې دَ خَه؟
”جوړې، پَه کلي کبني جگره و شوه“
وې ئې: نه مږه! زمونږ غوالنگه شوه

در پيڙي

وي ئي: ملام خو سخي هم يمه
اولس، پولس په دسستر خوان مي گوره
ما وي: نو داڅه ستاد كوره راځي

زما ككي آخلي اوس عكس ايوته
يا كه نظام د ټول فطرت بدل شو
كاغي په پنجو كني شهباز يورو...!

د وخت په دورو هرڅه خپنه دي لا
تابانه مخ پښتني جون شته د
سپوږمي دي خان و ته غاوري نه شي

در پيڙي

په جار به ووايم خپل راز د مينې
د حق په تور باندي وژلې بڼه يم
پر پرده چې رسم د منصور ادا شي

د شب پرستو نه کوڅه خطا ده
تور ابان گرځي چرته سر پته وي
د سبا ستورم په افق وځلېد

ما دې په سترگو کښې يو چاته کتل
زه په ټول حال د دې اسير خبر شوم
اوس خو عکسونه هم حالونه وائي

درپیزی

دَ آزادی، امن او مینپی وطن
مقتل مقتل، زندان زندان شوراته
خدا یه خه و شو او لاخته به کپری

آزار مو واخست د جمال او جلال
شال او شری لکه خشاک سوز پری
مونره خیل کورته پردے اور راؤرے

خدا یه ! ما واخلی یا قیامت راولپی
مانه خودغه کانپ نه شی لیدے
چی تور کارغان سپینی کونتری و وری

درپښي

مُشک مي پۀ در او پۀ ديوار وُشِيندل
لاره ، کوخه مي کره ترمکه پۀ او بنکو
خو يار مي سور شو لار پۀ اس د هوا

د سپيني خَلي د سرو لبانو پۀ نوم
”ما پۀ سپورمي باندي گلونه کرل“
خدايه ! دا خوب مي بي تعبيره نه کرې

د خيکروينه چي مي وُسپزله
قام له خو او بنکي مي والي راورلي
خو ! رانده خلک پۀ ديوووخه کوي

در پڙی

دَ اجل کومے می سنندره کـر لو
زہ خویہ مہر و زرو نو کنبی ساہ راو کم
چی ما مہروی نو مرگ دی خپلہ و مری

ما چپی دی زورتہ د یادونو کتل
زہ تہ می خیال د ہر تدبیر عبث و و
غرق شی سہلاب تہ چپی بندونہ تری

راغلی ما وژنی ، نوخہ! و می وژنہ
مرگیہ! ولی لاس او پنبی دی رپی؟
مونہ اوس ہاغہ پنتانہ خونہ یو

در پښي

خپله قصاب او د مورې خه باور؟
خپله په خان د دې مرگي خه پته!
حکه چرې د لاندې ساه اخلمه

اجله! ژاره ته، زه نه ژارمه
ته چې مې وورني، زه لا ژوند مې شم
مرخو هغه شي چې ناموس ئې ورک شي

شړې مې خه لږه خيړنه شوله
چې دې بيا سترگې داسې سپينې کرلې
د دنيا رنگ مې ايله اوس وليده

در پښې

د خپل آزاد وطن بېرغ مې په لاس
ستورو، سپوږمۍ نه هم په بره تلمه
د دغه خوب راله تعبیر وې باسئ

چې خبر نه یې په تېر شوي پروڼ
نو څنگه زده ئې په راتلونکي سبا
د نن پوهنې خو ناپوهه کړې لا

ته چې بازونه په قفس بندوي
لا ترې مخوکې او نوکونه آخلې
بیاد کارغانو "بدمعاشي" مه ژاره

درپڙي

ما وې: دا زلفې دې وي سپورې اکثر
خرې، کښې هغسې گلان نه ټومبې
وي ئې: اوس کلي ته سپرلي نه راځي

لاړم آسمان ته د بخت ستورې پسې
ما وې: تختې نه لږد تخت ځای ته شه
وي ئې: نو تاسو خوڅه هم وڅوځي

دالوی آسمان پرې تنگېدلې خو، نه
دزړه دنيا به مې روښانه وې لا
داسې سپورمې که یو، دوه، درې نورې وې

درپيڙي

سترگي مي دواړه ډکې ډکې شولې
د زلفو وياډ په زړه راوړېده
مانښام د ناست يمه د سيند په غاړه

آسمان د ډک له بنو بنو برخو منم
خو لوی مرام لره به لوی جوړېږي
وړي دې د بام د گيا خوب نه ويني

زه د سپرلي په آب و تاب خه کوم
زه د ورشو آب و گيا ژارمه
د شپونکي خای خو خراړه نه شي نیو

در پیڙي

نن چي پيءُ لار کڻي مخامخ راغے يار
 وي ئي: منم، خو دَ زرہ حال ووايه
 سترگو مي وي، خو پکڻي اوبڻکي راغلي

ما چي زاهد پيءُ مڀخانه کڻي وُلید
 پيءُ خپلو سترگو مي يقين نه راتلو
 ساقبي وي: پوهنه شو دَ ورڃي راغے

زلفي ئي تاو خوري دَ رخسارو پيءُ سر
 سترگي ئي سري، باهه ئي برند دي اولار
 چي نن به څوک دَ قتل وار تپروي

در پیژی

بُلبل پَه ماتہ خانگہ ناست زہل ئی
”سَری خولی غوتی می خَه پَه هیر لاری“
چی دَ بنار خلقو کفنونہ گران کرل

کَه خپله بنخه دَ چا حُوره وی هُم
پردی بدتری نه ابتره بنکاری
بنی بنی مپرمنی لاری وینخی شولی

مُتی زما پرتی دَ بل اُورو ته
پَه ما چلپری گزارونه کوی
دَ وخت پَه دی جَبه ربه خنگ نه زارم

درپيڙي

خوڪ ئي لءَ حَانه پـر پـڪـوي چـري نه
الـبـتـه خـورِ مـتـه پـءَ غـارـه كـري لا
زءَ چي رنخور شوم نو تا پر بنسودمه

يو خوڪ خوشحاله وو چي لور ئي و شوه
ما وي: حء! بنه ده جهالت ختم شو
هغه وي: مره! اوس به روغه و شي

زمونره سيند ته يوې شيپي له راشه
چي د چرونو او چرو پءَ ژبه
واوري! چپيا کني د فطرت سندرې

در پیڑی

شمع محفل ته چپي رنہا و ربخني
دَدي پيہ خان باندي خيل خہ تپر پري
دغه یوسفزے کله چاکرے نہ دے

خو کۛ بناغلي اتلان غوارمه
مگردا خونې هغه خونې نہ دي
”د کارغۛ جالي نه خوباز نہ پاخي“

راخہ! دا خيلي دَهنر خبري
مونزہ دَ وخت لوي عدالت ته پر پردو
تاريخ پيہ خيله دے بي باکہ منصف

در پیڑی

کو تو ال چپی پور تہ شو او بنار ئی لو تہ کرو
 دی تہ قاضی "پیشگی ساتون" و وئیل
 دَ ضرورت دَ نظریہ صدی دہ

جُمات لہ غُسل ئی پہ وینو ور کرو
 خیلہ ئی حانلہ پہ صُہبا و لامبئل
 چاوی "سید" دے دَ وخت لوی صوفی دے

خیلوی، دوستی خود وجود پہ قدر
 ہسپی چہی گیلی مانپ مہ کوہ
 پہ ماندگی کنہی خو خیل سپورے تہنتی

درپڙي

دَ حَوَانِي زور کچہ تـوبہ نہ مني
واعظہ ستا وارہ کران عبث دے
اوبوتہ بند دَ شگـونہ تـپري خوک

دَ مازيگـر شفق دَ سيند پـہ غارہ
او دَ چپتر ”ترتر“ کنبـي تال دَ بـوڊي
غـوارپي زما او ستا دَ مينـي پـوند

وريحـي غرو سکے غرو سکے راشي پـہ نـمر
دَ رنـا ورانگـي تـرپنہ خيـرہ وـهي
زلفي پند پند پـہ مخ عبث اروي

درېږي

که ځله دې چپ او لیمه بند و ساتي
خو د زړه راز به دې پت پاتي نه شي
د ګلو حال وي د وړمويه ژبه

زه ګوته به تره تیریا ته نیوم
دهغه سترګې بنکته خپو کښې ايله!
خاورې به ویني دلپلا خالونه

هسې عبث ده چې د غیر غماز نه
چرته د ښې خبـري طمع کوي
د مات منګي نه آواز روغ نه خپري

در پیږي

آسمان کښې گورم د وریخ غړوسکي ته
زما د یار پکښې تصویر جوړ شوے
خدایه! اوس بادلہ کومې رامه ولې

صبا چې راشي د قفس په لوري
زه ترې پښتنه د گلشن وکر مه
سترگې ئې ډکې شي؛ گویانه نه شي

چې لورپه لور ورله حالونه وایي
هغې صباله بې تپوسه خنې
ماله په تشه خله قسم راکوي

در پیښي

که خله دې چپ او لیمه بند و ساتي
خو د زړه راز به دې پت پاتي نه شي
د گلو حال وي د وړ مو په ژبه

زه گوت ته بهر تیریا ته نیوم
دهغه سترگي بنکته خپو کښي ايله!
خاوري به ويني دلپلا خالونه

هسي عبث ده چې د غير غماز نه
چرته د بني خبـري طمع کوي
د مات منگي نه آواز روغ نه خپري

در پيڙي

واده، اختر کنبې دَ رشتې په غرض
هغه په ځان چي سپين پوډر و مخي
ته ورته بڼې توري چشمې واچوه

دَ موزيگي نه ځانتنه گيتي غوره
طمعي، آسري نه خپله هڅه بڼه ده
دَ بل خادر باندې څوک ملا نه تړي

تگه دَ شگي ځل ډنډوکه گهي
اوږه بکيانو و ته بپري وايي
په سخت ساعت شي نظر کيري بيري

در پیڙي

کوڅي، چنې مې بلا وکتلې
خان مې یو چرته هم پېدا نه کرلو
دا تور د تا په سترگو پورې نه شي؟

دا چې له خانه ستوري اور واخستو
په شپه د بر آسمان نه ولوېدلو
ده ستا جبین باندې سورتیک ته کتل

هغه حُجری او هغه خُونې دي خو
د سیالی سترگې په چانه خورېږي
د بنو خوانانو میاندي بوري شولي

در پیڙي

دَچا دَ سترگوا او بارخو پۀ مينه
کله نرگس، کله لاله بنکلوم
ذوق دَ جنون مقام ته ورسپدو

شپه ده، مپره ده؛ وایم ستورو و ته
ماتہ دَ یار دَ حرم لار و بنایئ
وائی گروان کبني دې خیل سر تنه کره

مخ دې چمن، لب او رخسار گلونه
دَ خط او خال بلبلان بنایي سره
خودا دَ زلفو کاغی "شي" کره تربنه

در پیڙي

درباندي سپورے د اقبال کومه
زه یم هُما ، اورے شاهین خونہ یم
لکه کونتره چي اوتره شولې

ستا یو خبره معتبره نه ده
خوزه گمان خیل بدولے نه شم
خپر دے راحه ! هغه زړې نوي کا

په اژدهام کښي د خود سره رامپل
په تپل ماتپل کښي د بي واکه وړمو
د خیال په تال وهم جوته د وصال

درپڙي

دَحدنه هُورتِه ربربدلي كه يُو
چي دَپښتو جنده مو هسكه رپي
په تنگ او پت به مو پښت پښت نازبري

تنكي تنكي په ښکلا سيال گلونه
خي بل ديار ته آب و گل په خاطر
خه مو سپرله ، خه آبادي د وطن

زما کمه به دي محفل کښي وي تل
په غبر غماز به خوا پوره دي نه شي
د تات پوند به خمل کښي چرته لگي

در پیښې

په یو گلشن به لمبې پورې نه وي
 گل او بلبل به خوند له ژونده آخلي
 که د بارودو کارخاني بندي شوي

د خپل ارمان څلي ته او در پر دممه
 او بنکې ، سلگۍ مې ضبط کښې پاتې نه شوي
 خپل مسیحا چاته قاتل دي نه شي

د پاروگانو هم آبايمه خو
 ستا په کمځيو مې قابو نه راځي
 په بنامارانو او دي نه چلېږي

در پيڙي

ذوق ئي دَ مرگ لَه خوبه پورته كر لو
ستا دَ پانزب او بنگرو شورته سلام
راگُونه پر برده چي پيسي وگهي

ما درته وي زلفي دي مه راسپره
ورمي خود پري چغل خوري وي نو
كلي په كلي دنه وره جوره ده

لب او رُخسار ته دي لالونه ايري
دُر شهوار دي تر غابونو و خجل
گتو ته هسي تش سولي اچوه

در پيڙي

د بربټور پټکي شمله او جرگه
کندر حجره د سيالی څه جوگه کړي
چي د پښتو ځونه ميراته شو له

پښتنې خو پندي ننگ او پت نه ډکې
له سره تپري وي د ورونه پوه سر
خاوري شه! خاوري چي وي گرانې په چا

تپري، جفا، خشم او مکر، فریب
پکښې به يوراسره ونه مني
ياره! "خپل عېب د وولو مينځ وي کنه"

در پيڙي

دَ اصل ، نقل مانبي مه لته وه
دَ حق ، ناحق پته هم گرانه ده اوس
داد "لپيل او اشتهار" صدي ده

کسو ته ستا چي غلے غلے کسم
ورک شوے خان گورمه غل خونہ يم
داد بانو سپاهيان دي پوهه کالز

دَ تبر مارو متهي شلي شه چي
بناخ ئي دَ بيري هله و پري نيسودو
ما به دَ تال لوئي جوتي ته کتل

درپيڙي

ستادَ عزت او دَ ناموس پۀ خاطر
ما چي دَ خان نه بنجاري جوړ کړے
خو وُلي سترگي اوس تۀ نه توروي

دَ خَلق پۀ واره و سائلبو باندي
خو ازدران خپله سينه اچوي
تر خوبه ژوند دَ مرگ لۀ خو لي شو کوو

مونږه دَ پوهي طرفدار يو مگر
تگي برگی ته خو تعليم نه وايو
داري ته واچوي استرد قاننون

در پیښی

دَ چا پئے وِس او تدبیر نئے یو ایسار
نئے خو ناپوهه، نئے کمزوری یو مونږ
خند دَ اصلاح یو تت اُمید وُگنه

هر استعمار خپل دلانو باندي
دلې رنگ رنگ عنایتونه کړي
دا حېنې برخې آسماني خو نئے دي

پئے بخششونو دَ اورنگ پاللي
پئے خطابونو دَ فېرنگ بناغلي
مونږ نه نار ه دَ ”زنده باد“ غواړي!!

در پیږي

د خواری حد مې تمام کرې باندي
هېڅ یو اینځر به مې کیکر نه شي خو
که له آسمانه مې کمه رانغې

د دیدن "خبر" دغه د مې وړمه ځمه
د غمازانو خو لې دې وازې اوسې
گدا د سپو په غپانه جار ووځي

مدام چې حُسن د تخلیق ستایمه
دغه ده مدحه د خالق د قدرت
ځم حقیقت ته د مجاز په لاره

در پيڙي

حق او انصاف د توازن تر ډکه
پسې فطرت او بيا د حسن مقام
ورستو طاقت او آخر امر مطلق

يار ته زما په سترگو وگوره لږ
چې خپل گمان دې په يقين بدل شي
د حسن ذوق ته به فجور نه وايي

درُشت خويي خو ئې جوهر د لکه
زما په ډېره ژړا اف نه کوي
د کاڼې زړه په اوبو نه پستېږي

در پښي

سترگي مي ډکي وي ما توي نه کرلي
تله ، پارسنگ ، او پمانه چي نشته
دُريه صدف کښي هم بند پاتي بڼه دي

ستاد بارخو نازکي دارنگله ده
دخولو خاڅکي پري هم نه شم کته
دزرگي آه حکه قابو کښي ساتم

هغي زما دديدن شوق وته چي
نن د جمال د ذوق جنون وپيل
په محبت باندي به وينارمه اوس

در پیڑی

پہ گاری واری گریوان نہ یمہ خو بن
خود ابکارو د خندا پونے
آباد سحرہ! دُعاماتہ کوہ

زما پہ خون دومرہ آوارہ شؤلہ
لورہ، ژورہ ئی ترپامہ ہبش دہ
مخہ د زور یوہ بلانہ نیسی

بنہ او نانبہ بدی کبھی نہ وی گورہ
بیا ہم چپی خوامخو اپنتنہ کوپی
د تنگ نظری نہ تنگ دستی غورہ دہ

در پیڙي

ملک د پښتو دے ، سر په سترگو منم
خو د موقعي محل دا دو مره لحاظ؟
چي په يقين باندي گمان غالب شي

د نظر وړانگو مي تيارې غوڅي کړي
ستا د چارگل غم هُم و برېښېدو
ستورے اوس زېرے د سبارا کوي

د خپل بنائېست د آب و تاب په خاطر
کس زما ته سپلني لوگے کره
آئيني عجز نه حېرت اخېستي

در پيڙي

ژوند به پۀ خوندا او وقار خۀ کوي اوس
چي پۀ بازار لکه غلام ارز پري
دا لوبه جوړه کره هم ژوو خپله

چي فلسفه کښي شي ناکام فلسفي
نولپونځي شي اوتې بوتې وايي
پۀ عامه پوهه دي خوشحاله گر خۀ

پۀ تصوف کښي چي خطا شي صوفي
نود الحاد پۀ گډو وډو سر شي
ساده ايمان باندې شا کره اوسه

دوہمہ برخہ

رباعیانی

رباعیانی

بد شي لئه بدو او بنه د بنونه
خوی د سرو شي مگر سرو نه
خوک چي د اصل نسل نه روغ وي
کار د پښتو هم بويه هغو نه

Pukhto.Net

موسوم پئه سادوي د لاري مل کا
چي ياد پئه غلوي لئه خان ئي بيل کا
ډيوه دي بله دخيل شعور کا
دژوند پئه لاره سهل منزل کا

رباعیانی

خنی دې سپورې رنگ دې تک تور دے
وضع دې ورا نه گدو دې کور دے
خوبې همت ئې نوبې قدرت ئې
ژوند له یوسا دې له بله پور دے

Pukhto.Net

وطن ته راشه جوړ مرغزار دے
په لالمو، دشتو هم اوس بهار دے
چې ورته گورم زړه مې پس خپری
گل خوا ته گل دے یار سره یار دے

رباعیانی

زیرِ مازیگر کنبی دَسیند پء غارہ
ساقی مُطرب وی راسرہ دوارہ
بـد پامی تـولہ وی بنپو د لاندی
لاس پء نامہ وی خوئنی اولارہ

داکرونده چي دهریو گل کرم
پرېنه سمسور به دتا کاکل کرم
گتـه پء خله به درته سنبل کرم
ستا پء ثنا به هر یو بلبل کرم

رباعیانی

د ژوند په سر مې غمونه پنډه دي
دا چې مې سترگو کښې اوښکې ډنډه دي
که وخت ایسار کړم که بخت بېدار کړم
نه مومم بنساده دې له بس شنډه دي

Pukhto.Net

خومره چې وِسوم زړه ئې لا یخ شي
زما په آه ئې حکه آخ آخ شي
په ډک محفل کښې داسې راشا کا
غواړي چې ماته ناخوالي مخ شي

رباعیانی

خه په سُرور یم خه په سُرود یم
نه په خپل سُود او نه په بهبود یم
خلک د نپشت نه هم خپل خان بود کا
زه شته وجود کبني نپست او نابود یم

Pukhto.Net

په ژړا ژاري په وير مامور دے
که خوک مالک دے که خوک مزدور دے
د جدل اور دے وطن تنور دے
ایره ئي واخله روغ که رنخور دے

رباعيانې

که نه خه پلورې او نه خه پېرې
بيا هم لکيا يې گوتې دې شمېرې
يو ذره غم وي په خانې غرکړې
واره بنادې کړې د تانه هېرې

Pukhto.Net

په توره شپه کبې د آسمان ستوري
په سپين جبين دې سورتېک ته گوري
نرى خوله دې په بارخو بنوري
حکه خو پرخه په لاله ووري

رباعیانی

ژوند نه خونډ لار دے هسې دوران دے
خلک ټول وړے تش سود او زیان دے
دود و دستورڅه خپلوي ، دوستي څه
پت او الفت خو تش په زبان دے

Pukhto.Net

لر رابهر شه له خپله ځانه
چې څه خبر شي له درست جهان
قدم بوسي به دې بحر و بر کا
خو زړه دې لوی کا له دغه تانه

رباعیانی

غرد جرس دے وخت د پاخون دے
دغه خو خنبت خو دلوی ژوندون دے
مرغ او ملا هم کرې آذان دے
د مرگ په خوبلا اوده پستون دے

Pukhto.Net

دا چې بي نیازه له زه او ته يم
په زه کښې ته ئې او ته کښې زه يم
داسې زما چې خپر او زړه ئې
حکه دا ستا په لب و لېمه يم

رباعیانی

بیانوبههارچی پهباغ وراغ وی
ساقی، مطرب وی چنگ وایاغ وی
قاضی که اینی پهبه کرنبه سر خیل
شیخ به تسلیم وی جور به فراغ وی

Pukhto Net

رنادی بیرته بنکاره اثر کا
چی توری شپی ته که پهبه سر کا
رنگ او نور داسی سره پوند شه
دسیالی دک چی دژوند سحر کا

رباعیانی

حُجره، جمات دے کنہر، کہ کوردے
لمبہ لوگے شو بل پرپنہ اوردے
روئی دَ ممتا ئی خلکو تہ روئی کرو
مخ دَ حیات اوس دومرہ تک توردے

Pukhto.Net

چی سرہ ناست یو زہ او یار دوارہ
دَرنگ او نور شپہ دَ رود پہ غارہ
لہ ہسکہ ستوری پت پت راگوری
دَ غریہ سرہم سپوڑمی اولارہ

رباعیانی

دَ بد مرغیو هریو شبخون ته
چپی یو لښکر شی گران دی پښتون ته
دَ ورور پۀ لاس کښی دَ ورور گرپوان دے
خنګه به سم شی دَ زیست سمون ته

Pukhto.Net

دا گُرد تندر نۀ دَ آسمان دے
خپله سپزلے مونږ خپل آشیان دے
ذره گُرم نۀ دے کاتب دَ بـرخي
دَ حان دُښمن مو پۀ خپله حان دے

رباعيانې

چې کله غور يې، دنيا راز غلي
خو چې لږ سپور شي ټول گنه تللي
دغه دنيا ده، دغه ئې رنگ دے
چې پرې تکیه کا، هغو ژړلي

Pukhto.Net

قدرت طاقت به نور خومره غواړې
په قرقره به تر کومه وياړې
دومره دې زور وي دغه دې زغم وي
چې نوک دې خوږ شي نو ورته ژاړې

رباعیانی

گورې کرکنې، غوارې ممانې
خو خندوې ته، اوچې بکیانې
لا دا منم چې، په لاس به درشي
اربرې ترشي، خو اوچې پانې

Pukhto.Net

پردي مالونه، په خپته نغارې
لوی لوی ملکونه، په واک کنبې غوارې
حرص خه دومره، روند او بی حس کرې
خپله په خان اوس، خنبوې دارې

درہمہ برخہ
لندی
نظمونہ

نظمونہ

دَ تَندرُونو پِہ شپہ

پہ نوم چمن کنبی پانہ، خانگ نہ لری
 دغہ تنکی، بنکلی معصومہ غوتی۔
 وی بی آسری، خیل مور او پلارئی نہ وی
 لکہ ورہ یو خوک یتیمہ جینی۔

دا تکہ تورہ بلا شپہ چپ راشی
 دکہ درنہ وریخ راؤچلپری
 اسمان کنبی وارہ تندرונہ ہم چپ
 لہ زورہ وپرقپری، وڈزپری

واپہ! نو اوس دغہ معصومہ غوتی۔
 کومی سائی، کومی تنی لہ ورشی
 لکہ ماشومہ، بی آسری یتیمہ
 پہ دغہ وخت دَ چا سینپ لہ ورشی

نظموںہ

جرات

راتہ وکړہ یو نظر
سر تر پایہ سراسر
لکہ زہ یم لوغرن
بل بہ نہ وی یو بشر
نہ اختیار لرم د دم
نہ مې واک شته د قدم
د اظہار معصوم خواہش
ستا پہ رحم او گرم

دا بـنـدـي یم کہ ازاد
دغہ داد دے کہ اهداد

نظْمونہ

احساس او ننگ

هغه شـپـہ چـپـی مـی درد پام کرو
هر سـتم د خـیل جانان ته
دواره سـترگی شـوی راډ کـی
بـیا مـی وکتل آسـمان ته
بس! یو آه مـی لـه خـلی و خوت
په اسمان کـبـی سره لمبه شـوه
بنکته زمکه هم لـه ویري
بورنپدله زلزله شـوه

خو! دې وینې بـیا په دو کرم
په اجل ئی پـرزو نه وو
زر زر لارم ورله خـواله
خو جانان په خوب اوده وو

نظْمونَه

څو چي وينم

بل يو هېڅ په نظر نشته
په کوڅه او په بازار
يو مرگه دے چي ئي وينم
سـينـه چاک گرځي اوار

يو زندان دے، بل مقتل دے
که دا کلے دے که بنار
هم حـجره هم په جمات کښي
جوړيو درزدے دندو کار

نه اختر شـته نه شوقـدر
نه مېلي شـته، نه څوک يار
درپه در خاورې په سر به
څه ژوندون وي څه روزگار

نظموںہ

اے نچیہ! اے شہیدہ!

د پنتون د چمن گلہ!
د دبنمن د سترگو خارہ!
سرداری درنہ لوگے شہہ
د وطن د سرد ستارہ!

نہ دیوہ شہتہ چپ کرم بلہ
نہ گلان شہتہ چپ گبلی کرم
دا خو او بنکی پنتنی دی
د تاروح تہ بہہ والی کرم

ملا مت درتہ تہول قسام دے
د تاروح تہ می سلا م دے
اے نجیبہ! اے شہیدہ!
د تاروح تہ می سلا م دے

نظموڻه

دَ روح کڙپ

خو کٺ سترگي کڙمه پتھي
او زه نه گورم يو لور ته
يا مي غور هم هلو نه رڊم
هر کوم غڙ او هر يو شور ته

دغه لمس هم پسي شل کڙم
او دا ژبه هم اوده شي
که مي جوش له لاسه ورکڙم
بيا هم هوش پسي چپه شي

خو! دَ روح سره به خه کڙم
هغه لار او چار رانبايه
کنه! دلته اوس بي وس بي
دَ درد کريکه مي بيا ستايه

نظموںہ

دَوْر

هغه سترگی چي ئي سري دي
په جهان ئي ملازي دي
هر خو اخلي ازارونه
دعاگاني ورپسني دي
مونره خوار له درد او ميني
هر ارمان مو ويني ويني
بي وسي مو اتبار وورے
دهرچا دي سترگی سپيني

دا دنيا ده، دائي کار دے
دغه وخت، دغه روزگار دے

پښتون زلمي ته

نظمونه

پۀ شعور باندي بينا شه
 د دسـتور خخه آگا شه
 تنگ او پت خپله بڼپوه کا
 او الفت هم سر و پا شه
 پۀ مېرانه او غېرت کښې
 تۀ دې ياد لکه پخوا شه
 آزادي کۀ خپلواکي ده
 تۀ پۀ دواړه سر فدا شه
 بڼۀ هنر دے او کۀ علم
 پکښې لار ترانته شه
 کۀ خرد دے، کۀ جنون دے
 پۀ خپل خای پکښې يکتا شه
 خان خبر لۀ خپل پرون کا
 او بيا زده دې لۀ سبا شه
 مفکر شه، مصور شه
 هم عمل او هم سودا شه
 هم الوت شه، هم رفعت شه
 تۀ هما او تۀ سما شه

خلورمه برخه

غزلونہ

غزل

لویہ ورشود پښتنو کټټ بی بہارہ نہ وے
بنکلی ہوسی بہ دَدامانی دومرہ خوارہ نہ وے

منگی تیکری، گرونج توتپی، جونہ تارتارہ نہ وے
زمونرد کلی دَسیند غارہ بہ اوزگارہ نہ وے

لکہ ماشوم بہ کتھورو پسی لاس نہ جگوم
خوسپل دَزانو دی آسمان کبھی بی قطارہ نہ وے

زما دَزرہ کالہ تہ گوت داسی ممکن خونہ وو
کہ ستانظر سرہ زما دَسترگو لارہ نہ وے

چاہے زمانہ دَلا گلو نہ خنکہ رپیل
داسی کہ زہ پټ خیلہ خاورہ بی اختیارہ نہ وے

تا بہ زما دَکامرانو جنہی ہسکی لیدی
زما دَژوند کہ دَبلا پټ کوخہ لارہ نہ وے

په تحویل د توره شپه خنگه خطا حم
په دس تور د دي وطن خومره و پريا حم

د فنا د پروانې تح رير ته وایي
په دالاره به وجود ته د بقا حم

د اجل کومے هم واز د ژوند په لار وي
زه خود س رد زماڼې پرې خامخا حم

ما د گلو غنچه وليده کاکل کښې
اوس د خيال په يو جوته تر ثريا حم

خو په ما د يار د س پوري وړم لگي
پسې زه به د خپل وس تر انتها حم

اوس د کلي نغار چي و ته نارې کرې
نن د يار د زړه کاله و ته افشا حم

مگر جنگ د هغه س تر گو سهل نه د مے
خو په دا س ره د گردې پښتونخوا حم

غزل

ماتہ ئی وعدہ بنہ دہ
نوی بے ہانہ بنہ دہ
خدا یہ! مازیگر تہ خیر!
داسی تماشہ بنہ دہ
ہسی جرس غر پسی
تللی قافلہ بنہ دہ
ستا ہمنو ایی سرہ
دل تہ یو تپہ بنہ دہ
یاد شو لکہ بل مشال
داہ اوس بدرگہ بنہ دہ
اوس راحہ! خوبونو کنبی
خلکونہ پردہ بنہ دہ
یارہ! وضع، قطع دے
بنکلی پبتنہ بنہ دہ

رند دے مپکدے تہ حی
مونزلرہ حجرہ بنہ دہ

غزل

مَراوِي سترگِي بلا مَري کا
خُون آشامِي لا مَري کا

هر ارمان نه مِي سَر پَرِي کا
حَه! اوس جو پَرِي مَنارِي کا

زما کَسو چِي برعکس کَرِي
نورِي ماتِي آئيني کا

خُولَه بَه نَه غوارِم خوراشه
لَرِي بِنَد دَ خلکو خُولِي کا

مَقْدَم پت او اَلْفَت دي
نورِي وروستو تقاضي کا

شيرين يار دِي خنِي ستايي
بلاگاني ورپسي کا

داسي چي پء مونزه باندي سرء راخي
ستاد اتنگو زره له چي خء راخي

ماتھ دي يادونه زور گيري بنايي
کورته مي د زره پء د بوالء راخي

خلک به پء شپه غئي سمبالي ردي
مونزه باندي دورخي رها غلء راخي

تابه د نظر غبره پرانپستي وي
اوبنكي مي اوس چرته له ليمء راخي

پام گورم! له سترگو مي وئه لو پري
توي اوبنكه ليمء وته بيانه راخي

سترگو دي پء رپ کني قيصه ختمه کره
اوس به عيادت له خلک بنء راخي

غزل

په خاطر د اغیارانو اخگر پرپوت
چې په ماد یار د مینې نظر پرپوت

کمتری او عاجزی می هومره زور کبې
د اناو د غرور هغه غر پرپوت

د نور شمع چې جلوه شوه، دک محفل کبې
په پرده د خلوتیانو شـر پرپوت

نور به خه ئې د قامت عظمت بیان کرم
په سجده ورته سنبل او نبت پرپوت

نازک خیال چې می بادشاه باندې اړ نه وو
لاړ فقیر غوندې تور خال ته په در پرپوت

شوخ نظر راخه و نغرد دکو سترگو
که ما بنام سیند کبې ککوړے د نمر پرپوت

زه لا کله سـتـا له غمه فریادی ووم
خو د دهر هرالم می په سـر پرپوت

غزل

داسی چپی پئے مونزہ بانڈی سرءِ راخی
ستاد انتگو زرءِ لہ چپی خءِ راخی

ماتہ دی یادونہ زور گیری بنایی
کورتہ می دَ زرءِ پئے دہوالءِ راخی

خلک بہ پئے شپہ غٹی سمبالی رُدی
مونزہ بانڈی دَ ورخی رنا غلءِ راخی

تابتہ دَ نظر غبرہ پرانہستی وی
اونہکی می اوس چرتہ لءِ لیمءِ راخی

پام گورے! لءِ سترگو می وئے لو پری
توی اونہکے لیمءِ وتہ بیانءِ راخی

سترگو دی پئے رپ کبھی قیصہ ختمہ کرہ
اوس بے عیادت لہ خلک بنءِ راخی

غزل

تہ کٔ رنہا پٔژنہی
بہا بہ سہا پٔژنہی

سٔترگو کٔنہی غلا پٔژنہی
دومرہ حہا پٔژنہی

لار کٔ غبریت لٔتا
بہا خو بہ ما پٔژنہی

زٔدہ لکٔ سٔپورے شوم
تہ بہتہ مہی لا پٔژنہی

تنگ او پٔت دہ کلہ زدہ
جور و جفا پٔژنہی

داد زرہ پٔرہر کسہ
خپلہ ادا پٔژنہی؟

تول دہ لٔہر خوا بہد خوا
لر کٔ ہمخوا پٔژنہی

سترگي دَ حالاتو راتہ وِ راني دِ
 ذوقہ! دَ سيالي خبري گِ راني دِ
 غشو دَ ستم تہ سينہ تاني دِ
 شوقہ! تلو سِي دِ پهلواني دِ
 يادَ بنجاري لہ خوارى مات دَ مِ زِرہ
 يادَ کلي جونہ خان آسانى دِ
 نہ هغه نسيم شتہ، نہ وِرمي دَ گل
 هر لوري تہ سِي پوري هواگاني دِ
 قدر بہ دَ اوبسکو خہ درزباد کِرمہ
 دل تہ کبسي چي ويني ہم ارزاني دِ
 کسو کبسي مي عکس دَ حسن امر شو
 تولى آئيني ورتہ حبراني دِ
 زور دَ تفکر ئي راتہ هپخ کرلو
 چاوي؟ دَ کاکل غوتي آسانى دِ
 ستادَ نظر وِ رانگي ستا تر خانہ شہ
 اوس زمونردَ ذات زري تاباني دِ
 بيرتہ مي دَ سترگو چيني تاندي کرِي
 تاوي! هوسِي تزي دَ داماني دِ

غزل

تکے خال دِ کَ نایاب دے
خا خکے او بنکھ ئی حساب دے

پہ غانتھول او پَہ رَ پدی می
کرے سود ستاد نصاب دے

خار دَ تا دَ مخ لَہ آبہ
چپِ خولی خولی گلاب دے

مخ او زلفو رانہ ہیر کرہ
کَ حساب او کَ کتاب دے

ستاد زلفو دَ تسخیر می
بی تعبیرہ لہر خواب دے

زیر و بزم ئی تنگ او مینہ
گنہ سُر دَ ژوند رباب دے

شیرین یارہ! لب ئی ستایہ
خوپہ اور دِ زہ کباب دے

غزل

په آب د مینې مې وینحله دے زړه
له هر یو خیری مې ساتلے دے زړه

هرخومره گران او که بناغله دے زړه
په یوه خله مې ستا منلے دے زړه

نن ئې د سترگو په رموز کبې ووی
ستا وُلې دومره غله دے زړه

خله یو کیلې له جوړ وُلے نه شې
خنکه له خلکو دې او بنکلے دے زړه

خو وو په خو کو د بانو چور شوے
په تارد زلفو مې گندلے دے زړه

تیاره ئې خوب له د مړوند غوښتله
خو شیرین یاره! ما غندلے دے زړه

غزل

ايله چي خلي له مي راتله ماته شوه
خومره کچه کني مي توبه ماته شوه

لاخو مي اوبنکه يشـپـدلي نه ده
چي ستا پۀ مخ باندې خوله ماته شوه

خبري گربوان مي ورته مخي ته کړو
دهغي لاس نه آئينه ماته شوه

دامراوي سترگي اوباريکه مسکا
دگل توله، دجام نشه ماته شوه

سپوږمي پوره د نيمي شپي پۀ بلي
زما د خوب د کور پرده ماته شوه

دگمان قېد نه خلاصه شوي وعده
د يقين کور ته چي تله تله ماته شوه

بلا سوخت کڙ دَ احوال لہ تنارہ خورم
 ڊپر تاوونہ ہم دا ستا دَ بپلتانہ خورم
 هست او نیست دی راتہ ہیخ دَ دیدن شوق کنبی
 خدای گواہ دے کڙ پڙہ خہ باندي به زړہ خورم
 خو پڙہ "را" می ژبہ نہ اوږي قند لبہ!
 پڙہ دوا کنبی کڙ خو ژبہ دَ کارغہ خورم
 تپ دَ نمر درباندي ہم زغملے نہ شَم
 خو بس دا چي غریبی دہ، لږ ساږہ خورم
 چي دا ستا پڙہ نخبنہ ووحي لہ کمانہ
 هغه غشبي پڙہ تتر وارہ ہم زہ خورم
 دَ آسمان دا تندرونہ؛ ورشئی، پوه کړی!
 نورې زہ دَ ارمانونو شو می نہ خورم
 ستا پڙہ غم کنبی ہیخ لہ ستوني نہ تہرہږي
 کڙ پڙہ قطع باندي شہد ڊپر خواږہ خورم
 دا چي کلک لکہ سندان یم، سبب دا دے
 لہ فلکہ گزارونہ بنہ پاخہ خورم
 خدای ئي مالرہ کشتہ کا، بلا خہ دہ؟
 ستا دَ لاسہ خو زہ زہر ہم تراخہ خورم
 دَ وفا دلیل می دا دے چي پښتون یم
 قسمونہ دَ باور بہ درتہ خہ خورم

دَ لیکوال نور کتابونه

★ چاپ کتابونه

- (۱) افغان گلونه چاپ ۲۰۰۴
- (۲) اوسنکې مشالونه چاپ ۲۰۰۶

★ ناچاپ کتابونه

- (۱) چاربيته (تحقيقي مقاله)
- (۲) شیرین بیان (دَ شعر پۀ وزن، بحر، عروضو او پښتو املا بحث)

نوټ: افغان گلونه کتاب (چاپ ۲۰۰۴)، دَ ۹۰ لسپزه کښې تخلیق

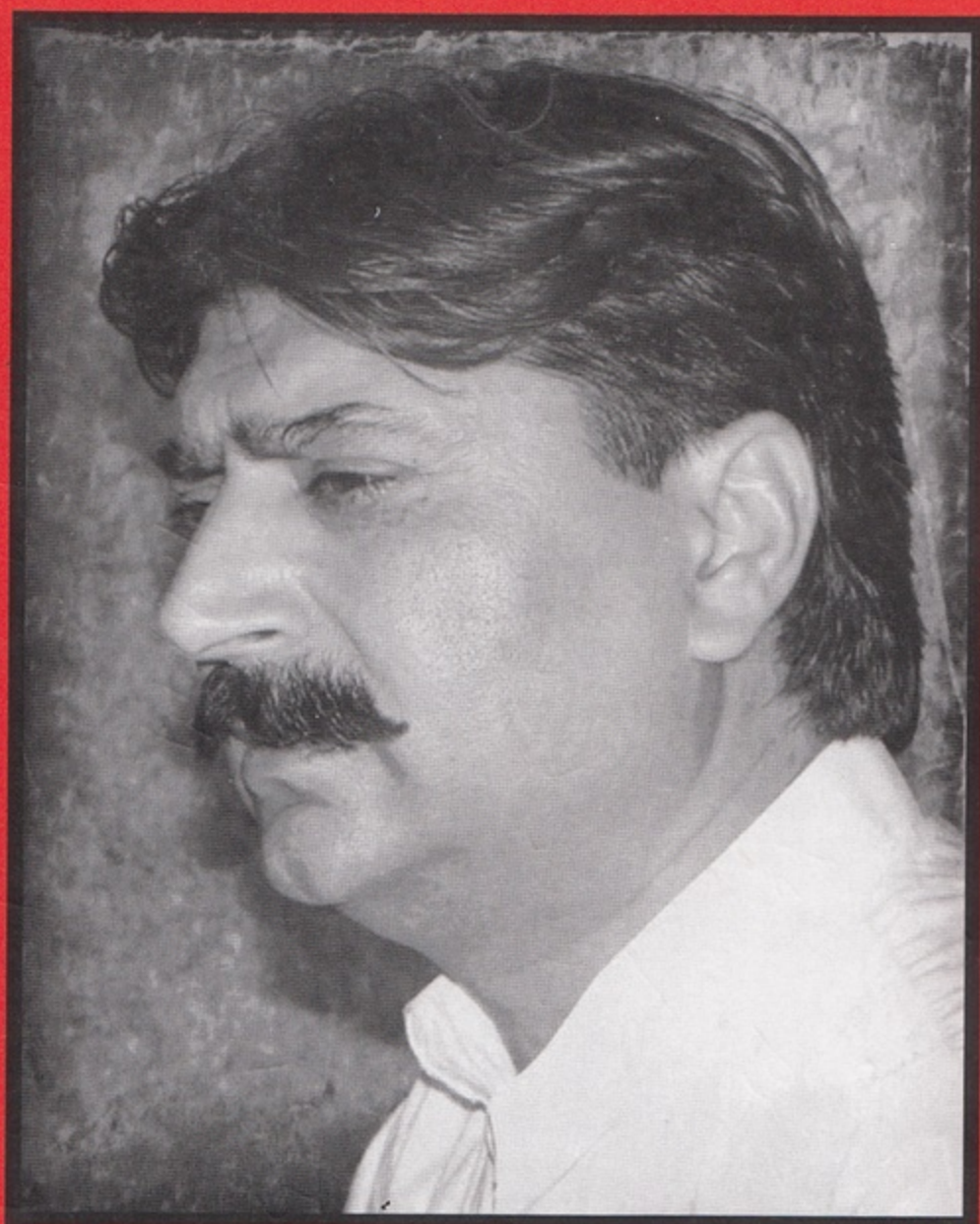
شوو غزلو او نظمونو باندې مشتمل دے۔

اوسنکې مشالونه (چاپ ۲۰۰۶)، دَ پنجاب پۀ جېلونو کېمپ جېل او کوټ لکھپت جېل کښې دَ ۲۰۰۱ نه تر ۲۰۰۶ پورې وختونو کښې تخلیق شوو ادب دے۔

دَ رنگونو پوندونه (هم دا کتاب)، شیرین بیان (ناچاپ) او چاربيته (ناچاپ) دَ هري پور پۀ زندان کښې دَ ۲۰۰۶ نه تر مارچ ۲۰۱۲ پورې وختونو کښې تخلیق شوي دي۔

دَ وخت پۀ دُور و هـر خۀ خـر نۀ دـي لا
تابانہ مخ پُنتني جُونہ شتہ دے
سپوړمى دې حان و تہ غاورہ نۀ شي

دَ چا دَ سترگو او بارخو پۀ مينه
کله نـرگس ، کله لاله بنکلوم
ذوق دَ جنون مقام تہ ورسپدو

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**